

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

MÖCÜZƏVİ GECƏ

ŞTEFAN SVAYQ

Alman dilindən tərcümə:

Nilufər Bəhlulqızı

Baş redaktor: Toğrul MUSAYEV
Redaktor: Toğrul MUSAYEV
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Yekun oxunuş: Zülfə XƏLİLOV
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Art-direktor: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ
Cildin dizayneri: Ülviyyə XƏLİLLİ

Stefan Zweig
PHANTASTISCHE NACHT

Ştefan Svayq
MÖCÜZƏVİ GECƏ

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2025, 104 səh. / II nəşr

© **Stefan Zweig / 1922**

© **Parlaq İmzalar MMC / 2019**

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 81
Yoldaş seriyası | 20

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
AVQUST / 2025

Ştefan Svayq 1881-ci il noyabrın 28-də Vyanada anadan olub. 1901-ci ildə şeirlərinin toplandığı “Gümüş simlər” kitabı dərc olunub. Yaradıcılığının ilk illərində Bodlerdən, Pol Verlendən, Emil Verxarndan tərcümələr edib. Avropanın müxtəlif ölkələri ilə yanaşı, Hindistana, ABŞ-a, Kubaya səfərlər edib. 1934-cü ildə Zaltsburqdakı evində aparılan qanunsuz yoxlamadan əsəbiləşən yazıçı vətəninə tərək edib. Svayq, demək olar, bütün yaradıcılığı boyu müharibə əleyhdarı, pasifizm tərəfdarı olub. Buna görə də Avropanı çənginə alan müharibələrin törətdiyi faciələrə mənəvi cəhətdən tab gətirə bilməyən yazıçı 1942-ci il fevralın 22-də öz yoldaşı ilə birlikdə Braziliyada intihar edib.

Svayq dünya ədəbiyyatında daha çox novellaları və tarixi-bioqrafik oçerkləri ilə məşhurdur: “Şahmat”, “Amok”, “Məcburiyyət”, “Rotterdamlı Erazmın zəfər təntənəsi və faciəsi”, “Maria Stüart” və s.

Nilufər Bəhlulqızı 1970-ci il oktyabrın 25-də Bakıda anadan olub. 1977-87-ci illərdə Buzovna qəsəbəsindəki 26 №-li məktəbdə təhsil alıb. 1987-ci ildə APXDİ-nin Tərcümə fakültəsinə daxil olub. 1992-ci ildən həmin institutda işləməyə başlayıb. Hal-hazırda ADU-nun Tərcümə fakültəsinin Xarici dillər kafedrasının dosentidir. Frans Kafkanın “Çevrilmə” hekayəsini, Vulf Dornun “Psixiatr” romanını tərcümə edib. Bundan əlavə, mütəmadi olaraq “Ədəbiyyat” qəzeti və “Xəzər” jurnalında tərcümələri çap olunur.

Aşağıdakı qeydlər 1914-cü ilin payızında Rava-Ruska yaxınlığındakı döyüşdə həlak olmuş süvari alayının ehtiyatda olan avstriyalı baş leytenantı baron Fridrix Mixael fon R...in yazı masasının gözündəki surğuclanmış zərfin içindəydi. Ailə üzvləri başlığı oxuyub kağızlara ötəri göz gəzdirəndən sonra bu qeydlərin onların əzizlərinin yazdığı adicə bir hekayə olduğunu fikirləşmiş və kağızları mənə vermişdilər ki, onları oxuyum və lazım bilərəmsə, çap edim. Mən isə bu yazıları heç də uydurulmuş bir əhvalat yox, həqiqi, nöqtə-vergülünə kimi rəhmətliyin öz başına gələnələr hesab etdim və adını gizlədərək, içdən gələn bu etirafa heç bir dəyişiklik və əlavələr etmədən çapa verdim.

Bu səhər birdən-birə ağılıma gəldi ki, həmin o möcüzəvi gecədə başıma gələnləri özüm üçün yazım və həmin gecə olub-keçənlərin öz təbii axarında necə baş verdiyinə bir daha kənardan baxım və bu qəfil qərarı

verdiyimdən bəri nəşə məni həmin o macəranı yazmağa, içimi açıb kağıza tökməyə təhrik edir, halbuki həmin əhvalatın özəlliyini olduğu kimi verə biləcəyimə heç inanmıram. Ədəbiyyatdan, yazmaqdan çox uzaq biriyəm, yəni bu iş mənlilik deyil. Terezianumda¹ bir neçə bəmərə cızma-qaradan başqa yazı-pozu işlərinə heç vaxt baş qoşmamışam. Məsələn, ətrafımızdakı şeylərin insanda yaratdığı təəssüratları ardıcılıqla təsvir etmək üçün xüsusi bir öyrədici texnikanın olduğundan da bixəbərim. Maraqlıdır, görəsən, hansısa bir mənanı düzgün ifadə edəcək sözü, yaxud sözə uyğun mənanı tapa biləcəyəmmi, görəsən, əsl yazıçının yazdıqlarını oxuyarkən qeyri-ixtiyari hiss etdiyim o tarazlığa nail olacağammı? Bu yazdıqlarım sırf özüm üçündür, ona görə ki özümün belə baş açə bilmədiyim bir şeyi başqalarına necə anlada bilərəm? Gecə-gündüz beynimi qurcalayan və qıcqıraraq aşib-daşan bir ağrı ilə içimdə hərəkət edən o hadisədən canımı qurtarmağın yeganə yolu onu kağıza töküb kənardan hərtərəfli baxmaq idi.

Bu barədə heç bir dostuma danışmamışdım, çünki qorxurdum ki, hadisənin məğzini onlara çatdırə bilməyim, həm də təsadüfi bir hadisənin məni bu qədər sarsıdıb dünyamı alt-üst etdiyindən xəcalət çəkmişdim, çünki olub-keçənlərin hamısı, əslində, nə az, nə

1. İmperatriçə Mariya Tereza adına Hərbi Peşə Məktəbi – Tərc.

çox, adi bir yaşantı idi, lakin elə bu sözün özünü yazarkən belə, mənim kimi naşı bir adam üçün sözlərin hər birini düzgün çəkisində seçib yazmağın artıq necə çətin olduğunu hiss edirəm, sən demə, ən adi bir sözün belə, çox qəliz sətiraltı mənası varmış, ən adi söz belə, anlaşılmazlığa aparıb çıxarırmış. Özü də bu yaşantımı “adi” adlandırırımsa, təbii ki, onu yalnız nisbi anlamda işlədirəm, daha bütöv xalqları və taleləri yıxıb sürüyən nəhəng dramatik hadisələri nəzərdə tutmuram və digər tərəfdən də onu zaman anlamında da “adi” işlədirəm, çünki bütün baş verənlər cəmi-cümlətəni altı saat çəkmişdi. Belə baxdıqda kiçik, əhəmiyyətsiz və mənasız görünən, əslində isə, mənim üçün möhtəşəm olan bu hadisə elə böyük idi ki, üstündən dörd ay keçməsinə baxmayaraq, həmin o möcüzəvi gecənin közərtisi bu gün də içimi yandırır və mən var gücümlə bu odu köksümdə qoruyub sönməməsinə çalışıram.

Hər gün, hər saat ən xırda təfərrüatına kimi o hadisəni təkrar-təkrar xatırlayıram, çünki müəyyən mənada o mənim mövcudluğumun dönüş nöqtəsi olmuşdu, nə edirdimsə, nə danışırıdım hər şey qeyri-şüuri olaraq gəlib ona bağlanır, bütün fikrim-zikrim yalnız həmin gecə idi, onun necə qəfil baş verdiyini birərbirər daim təkrarlamaqla sanki təsdiq etmək istəyirəm ki, o yalnız mənə məxsusdur. İndi isə, on dəqiqə əvvəl

qələmi götürüb yazmağa başlayanda nəyi anlamadığımı da birdən dərk edirəm: sən demə, bu yaşantını məhz əyani olaraq qarşımda görmək üçün qələmə alırammış, onu bir də yaşamaq, hiss edərək içdən duymaq üçün yazırammış. Bayaq dediyim fikir isə – guya ondan canımı qurtarmaq istəyirəm – tamamilə yanlış və səhvdir. Əksinə, həyatımda çox qəfil və sürətlə baş vermiş bu yaşantımı yenidən canlandırmaqla onun isti nəfəsini yanımda duymaq və təkrar-təkrar ona sarılmaq istəyirəm. Yox, həmin o бүrkülü günün, o möcüzəvi gecənin bircə anını belə unudacağımdan qəti qorxmuram, ona görə ki həmin saatlara aparan yolu xatirələrimdə addımbaaddım geri dönmək üçün mənə nə işarə, nə də bir əlamət lazımdır: gecə yuxuda gəzən adamlar kimi günün istənilən çağında, gecənin bir yarısında həmin ana dönərək ən xırda təfərrüatı belə, zəif yaddaşımın yox, ürəyimin bəsirəti ilə görə bilirəm.

Bu dəqiqə bu kağıza baharın ilk çağlarındakı kimi yaşıllaşmış təbiətin tərəvətini, onun ən xırda yarpağının şəklini çəkə bilərəm, çiçəkləmiş şabalıd ağaclarından yayılan yumşaq toz dumanının zərifliyini elə indi də, payızın bu çağında da hiss edirəm; beləliklə, əgər mən bu saatları yenidən təsvir edirəmsə, bu heç də onları itirmək qorxusu deyil, əksinə, onları yenidən yaşamaq sevincidir. İndi də həmin gecə baş verənləri dəqiq ardıcılıqla təsvir etdikcə, bu nizamı pozmammaq

üçün özümü ələ almağa məcbur oluram, çünki ən incə təfərrüat hisslərimi elə cuşa gətirir ki, lap məst oluram və xatirələrimdən qalxan lövhələrin rənglərinin axıb bir-birinə qarışmaması üçün onların qarşısını kəsməli oluram. Hələ də həmin günün, 7 iyun 1913-cü ildə yaşadığım o ehtirasın alovunda yanıram.

Ancaq hiss edirəm ki, yenə də əl saxlamalıyam, çünki ikibaşlı, çoxmənalı sözlərin qarası yenə də məni basır. Ömrümdə bir dəfə iki sözü bir araya gətirib nəse demək istədikdə, görürəm ki, canlı olan bu sürüşkən mənaları dar qəlibə salmaq necə çətinmiş. Bax “mən” yazıram və deyirəm ki, 7 iyun 1913-cü ildə günorta faytona mindim. Ancaq təkcə bu söz kifayət edir ki, çaşqınlıq yaransın, çünki həmin ovaxtkı, 7 iyundakı “mən” çoxdan daha o mən deyil. Halbuki həmin vaxtdan cəmi-cümlətəni dördcə ay keçib, baxmayaraq ki, mən yenə də ovaxtkı “mən”in mənzilində yaşayıram, onun yazı masasının arxasında əyləşib onun qələmi və onun özcənə əli ilə yazıram. Məhz həmin o yaşantının sayəsində həmin o adamdan daha heç nə qalmayıb və mən indi bu adamı kənardan tamam yad və laqeydliliklə seyr edirəm; onun barəsində, haqqında çox və mühüm şeylər bildiyim bir oyun yoldaşım, tay-tuşum, dostum kimi danışa bilirəm, ancaq məndə daha o adamdan əsər-əlamət belə yoxdur. Mən onun haqqında danışa, onu danlaya, ya da mühakimə edə bilirəm və bu za-

man qəti belə ağılıma gəlmir ki, elə həmin “mən” haqansa özüm olmuşam.

Bir vaxtlar mən olan o adam bizim Vyanada döşünə döymədən, tam təbii bir şey kimi “elit cəmiyyət” adlandırılan o sosial təbəqəyə aid olanların çoxundan nə daxilən, nə də zahirən bir elə seçilirdi. Otuz altı yaşım vardı, valideynlərimi erkən yaşda itirmişdim və düz həddi-büluğ yaşımın astanasında onlar mənə elə bir miras qoyub getmişdilər ki, qazanc və karyera kimi qayğılardan ömürlük azad olmuşdum. Beləliklə, o vaxtlar məni çox narahat edən qərar vermək möhnətindən də azad olmuşdum. Universiteti təzəcə bitirmişdim, gələcək peşəmlə bağlı qərar verməliydim; çox güman ki, həm ailə əlaqələrimizə, həm də mənə uşaqlıqdan formalaşan sakit, seyrçi həyat tərzimə görə dövlət qulluğunu seçəcəkdim; belə bir zamanda yeganə varis kimi qismətimə düşən bu miras mənə birdən-birə “işləmədən dişləmək” kimi elə bir sərbəstlik bəxş etdi ki, özümə ən aqlasıqmaz arzuları belə rəva gördüm. Şöhrətpərəstlik heç vaxt məni narahat etməyib, buna görə də hələ bir neçə il həyatı seyr edib müşahidəçi mövqeyində dayandım ki, görüm nə vaxt məni cəlb edəcək bir fəaliyyət sahəsi tapacağam. Ancaq elə bu seyrçi mövqeyimdə də oturub qalmışdım, çünki elə matah bir şey yox idi ki, mən onu arzulayım və istəklərimin bu dar çevrəsində onu tapa bilməyim.

Zərif və həzz dolu Vyana mənə real bir işin qulpundan tutmağı unutdurmuşdu: dünyanın heç bir yerində şəl-lənmək, seyrçi olmaq, şıq geyinmək Vyanadakı qədər mükəmməl bir sənət səviyyəsinə ucalıb bu qədər həyat amalına çevrilməmişdi.

Yaraşıqlı, əsilzadə, varlı-hallı, gözəl və eyni zamanda da iddiasız bir gənc kimi hər şey ürəyimcə idi, qumar oyununun və ov əyləncələrinin təhlükəsiz həyəcanından həzz alırdım, səyahət və gəzintilərin insana bəxş elədiyi yenilənmə duyğusundan məhrum deyildim; tezliklə bu qayğısız yaşam tərzimi şüurlu bir dəqiqliklə və incəsənətə meyil nəticəsində daha da inkişaf etdirməyə başladım. Çox nadir qədəhlərdən kolleksiyam var idi və bunu daxili istəkdən daha çox, asan bir fəaliyyət nəticəsində ruhi tamlıq və bilik əldə etmək sevincindən edirdim; mənzilimdə italyan barokkasına məxsus xüsusi növ oymalar və Kanaletto üslubunda mənzərə tabloları asmışdım ki, bunları əntiq mal alverçilərindən, ya da hərraclardan əldə etmək ov zamanı hiss etdiyim, amma təhlükəsiz bir həyəcan yaşadırdı mənə. Xoşum gələn və həmişə də zövqümü oxşayan şeylərlə məşğul olurdum, çox az hallarda konsertlərdən və rəssamların sərgilərindən kənarda qalardım. Qadınlar sarıdan da bəxtim gətirmişdi və burada da mənəvi boşluğa dəlalət edən gizli kolleksioner ehtirası ilə hər cür yaddaqalan və qiymətli anlar

yaşayaraq tədricən adi əhli-kefdən təcrübəli biliciyə çevrilmişdim.

Ümumilikdə günümü rəngarəng edən çox əyləncələr yaşamışdım və özümü zəngin həyat sürən birisi hesab edirdim və gəncliyimin belə canlı, eyni zamanda da heç zaman sarsıntı görməyən bu isti, yumşaq ab-havasını, demək olar ki, daha yeni heç bir şeylər arzulamadan getdikcə daha çox sevməyə başlayırdım, çünki ən xırda şeylər belə günümün küləksiz, sakit havasında sevincə dönürdü. Hətta yaxşı seçdiyim bir qalstuk mənə sevinc bəxş edirdi, gözəl bir kitab, avtomobil gəzintisi, ya da hər hansı bir qadınla keçirdiyim bir saat məni hədsiz xoşbəxt edə bilirdi. İngilis tərzində mükəmməl tikilmiş kostyum kimi bu yaşam tərzı də camaatın gözüne girmədiyi üçün mənim çox xoşuma gəlirdi. Məncə, hamının məndən xoşu gəlirdi, məni sevirdilər və məni görməyə şad olurdular, tanışlarımla çoxu məni bəxtəvər adlandırırdı.

İndi isə canlandırmağa çalışdığım həmin o adamın da özünü başqaları kimi xoşbəxt hesab etdiyini daha deyə bilmərəm, çünki yaşadığım o hadisə ilə bağlı indi hər bir hissimə çox dolu və dərin mənə verdiyim halda, həmin o keçmiş xatirələrə dəyər verməyi, demək olar ki, mümkünə hesab edirəm. Ancaq əminliklə deyə bilərəm ki, o vaxtlar mən özümü heç bədbəxt sanmamışam, çünki, demək olar ki, elə bir arzum yox idi ki,

həyata keçməsin və istədiklərimin hamısını həyatdan almışdım. Məhz elə bu, yəni ürəyimdən keçən hər şeyi həyat mənə bəxş etdiyi və mənim də ondan umduğum heç bir şey olmadığı üçün yavaş-yavaş belə yaşayış mənə darıxdırıcı və sönük gəlməyə başlayırdı.

O vaxtlar içimdə biixtiyar nəyisə arzulayırmış kimi qəribə bir nisgilli hiss baş qaldırırdı: əslində, buna heç arzu da demək olmazdı, əksinə, arzuların olması arzusu idi, daha güclü, daha sərbəst, daha iddialı, daha çox narazı olmaq, daha çox yaşamaq və bəlkə də, həmçinin dərd çəkmək istəyi idi. Mən olduqca ağıllı gediş edərək həyatımdakı bütün ziddiyyətləri yox etmişdim və bu yoxluq da həyat gücümü zəiflətmişdi. İstəklərimin getdikcə daha da azaldığını, daha da zəiflədiyini, hisslərimdə bir donuqluq yarandığını hiss edirdim, daha yaxşı desək, ruhi (natamamlıqdan) impotensiya-dan, şövqsüz həyatdan əziyyət çəkirdim. Əvvəlcə bu özünü xırda əlamətlərdə büruzə verməyə başladı. Fikir verdim ki, teatrda və adam arasında az-az oluram, sensasiyalı tədbirlərdən çox vaxt qaçıram, tərifini eşidib sifariş etdiyim kitablar həftələrlə eləcə masanın üstündə bağlamada açılmamış qalırdı, sevdiyim şeyləri mexaniki olaraq toplusam da, qədəh və əntiq əşyaları alsam da, sonra onlar elə bir tərəfdə atılıb qalırdı, çoxdan axtardığım nadir bir şeyi əldə etdikdən sonra adətən keçirdiyim sevinc hissi yox idi.